

KULTÚRÉLET

.Képet, rajzot, térképet a népegyetemi előadásokon

A népegyetemi előadások színvonalának megvitatásakor már több ízben hangsúlyoztuk, milyen fontosak a szemléltető eszközök. Mégis szinte csak elvétve használnak képeket, grafikonokat, térképet, vagy egyéb vázlatot ezeken az előadásokon. Pedig a szemléltető eszköz nemcsak hozzáférhetőbbé, hanem érdekessé és változatosabbá is teszi az előadást a dolgozó ember számára. Fokozza az érdeklődést, amit az előadás témája és az előadó módszere felkel-

tett. Az elemi iskolától az egyetemig tanítóink és tanáraink alaposan felkészülnek előadásaikra és nem feledkeznek meg a szemléltető eszközről sem. Könyveinkben, folyóiratainkban, tudományos és egyszerű, leíró tárgyú írásokhoz is mellékelünk képeket, vázlatokat, hogy mondanivalónk érthetőbb legyen. Kétségtelen, hogy népegyetemi előadóink és a népegyetem munkáját szervező bizottság tagjai ismerik a szemléltető eszközök jelentőségét. Hiszen a legtöbb előadó használ is előadásához képet, vázlatot és más szemléltető eszközt, csak éppen a népegyetemi előadásokon nem.

A szemléltető eszközök rendszerint azért hiányoznak, mert előállításuk nehézségekbe ütközik. Népegyetemi előadásainkhoz ugyanis nagyméretű képekre van szükség, mert a hallgatóság, a távolság miatt csak nagy képeken láthatja jól az ábrákat. Az iskolában használt képeket nem lehet használni, mert azok kicsinyek. Külön kell készíttetni legalább 80×130 cm nagyságú képeket. Ez pedig megfelelő szervezést és kellő anyagot igényel. Sokszor nehéz is a szükséges papír, vagy vászon, festék és egyéb anyagok beszerzése. Amit azonban nem tud megoldani az egyéni vállalkozás vagy a falusi előadó-csoport vállalkozása, azt sikerrel megoldhatja népegyetemeink járási és városi bizottsága. Megszervezheti a szemléltető eszközök elkészítését, beszerezheti a szükséges papírt, vásznat, festéket, stb. és megbeszélheti a járásban lévő előadó-csoportokkal, hogy melyik előadásukhoz készítenek szemléltető eszközöket. Később pedig megszervezheti az elkészített képek, térképek, grafikonok kicserélését az előadó-csoportok között, és ilymódon a járás minden helységében tartíthatnak néhány színvonalas népegyetemi előadást.

A leghatásosabb eszköz az előadások szemléltetésében természetesen a vetítógép. Vajdaságban eddig, ha nem is rendszeresen, 4 népegyetemen már használnak vetítógépet, és pedig: Noviszádon, Szubotícán, Zomborban és Bácskpetrovácon. A vetítógép széleskörű szemléltetést ad, mert segítségével egy-egy előadást különféle képekkel élénkíthetünk. A képek kivitele pedig műszakilag tökéletes és ez nagy előny a rajzokkal szemben. A vetítógép beszerzése költséges ugyan, de nem annyira, hogy a népegyetem járási és városi bizottságai ne tudnának szert tenni rájuk. Ma még gyárilag készült vetítógép kevés van. De amatőrök is készíthetnek ilyen gépeket. Megvan hozzá minden anyag: erős fényképezőgép-lencse, nagy villanyégő, bádóg, tükrök és más apróság. Sőt szakembereink is vannak.

A vajdasági kultúregyesületek szövetsége jelentős segítséget nyújthat népegyetemünknek a szemléltető eszközök beszerzéséhez. Néhány előadáshoz például már nyomdailag készített képeket, vagy nagy fényképeket. A Népi Technika tartománvi bizottságával, technikusokkal, mérnökökkel megvitathatja a vetítógép készítését is. Eljuttathatja népegyetemi bizottságainknak elkészítésük módját, tervét és ismertetést fűzhet kidolgozásukhoz. Ezáltal kezdeménevezheti a vetítógépnek amatőr alapon való tömeges készítését. Gyökeres megoldás persze az volna, ha gyárilag oldhatnánk meg a vetítógép készítését. Valószínű, hogy az »Isztra« gyárban, ahol a mozigépeket is készítik, lehetne egyszerű vetítógépeket előállítani. Ebben az ügyben Szerbia kultúregyesületi szövetségének kellene lépéseket tennie az illetékes minisztériumnál, hogy vegyék terve és kezdjék meg gyártásukat. Hasonló közbejárással lehetővé válna az is, hogy nyomdailag készítsenek képeket, grafikonokat, táblázatokat a népegyetemi előadásokhoz.

A szemléltető eszközök használatának kérdése a népegyetemeken, nemcsak nálunk Vajdaságban, hanem egész köztársaságunkban is rendezésre vár. Bélics Alekszandar, Szerbia tudományos akadémiajának elnöke például Szerbia kultúregyesületi szövetségének évi közgyűlésén a népegyetemek munkájával kapcsolatban javasolta, hogy a szövetség főbizottságának vezetésével alakuljon tanács, amely a népegyetemek kérdésével foglalkozik és gondoskodik arról, hogy népegyetemi előadásainkra eljussanak a tudományos kutatás legújabb eredményei is. A bizottság munkatervébe vehetné a szemléltető eszközök készítésének irányítását is, és ilyen módon nemcsak a szükséges forrásmunkát kapnák meg népegyetemaink kis füzetek formájában, hanem bizonyos számú képet és egyéb szemléltető eszközt is, amely feltétlenül népszerűbbé, élénkebbé és színvonalasabbá tenné népegyetemi előadásainkat.

Eddig elvontan tárgyaltuk a szemléltető eszközök szerepét a népegyetemi előadásban, mégis kidomborítottuk nagy jelentőségüket. Hogy használatuk mennyire fontos, az még szembetűnőbbé válik, ha meghatározott előadással kapcsolatban tárgyalunk róluk. Vegyük például a jablanicai vízierőműről szóló előadás szemléltetési lehetőségeit:

1. szemléltetés: Kép Hercegovinából, a Jablanica folyónak arról a vidékéről, ahol a vízierőmű építési munkálatai folynak. (Vetítógép esetén több képet is használhatunk.)

2. szemléltetés: Képes grafikon segítségével érzékeltetni, mennyi elektromos energia jutna Jugoszláviában, Amerikában, a Szovjetunióban egy négyzetkilométernyi területre, ha felhasználnánk minden vízierőt. (Hazánkban 230.000 kilowatt jutna egy négyzetkilométerre,* a Szovjet Szövetségben 115.000, Amerikában pedig 60.000 kilowatt, ami azt jelenti, hogy hazánkban négyszer annyi lenne a villanyerő, mint Amerikában és kétszer annyi, mint a Szovjetunióban.)

3. szemléltetés: Kimutatni Jugoszlávia térképén, hogy hol folynak a munkálatok Konyictól Gracanicáig, a Rába torkolatáig. Szemléltetni, hogy vajdasági viszonylatban a 40 kilométer hosszúságú tó képszerűen mit jelentene. Egy tavat például, amely Kishegyestől Szabadkaig húzódná 35 méter átlagos szélességben (ötször szélesebb volna, mint a nemzetközi út), amelynek a mélysége 70 méter.

4. szemléltetés: Képet adni a Neretván folyó munkáról.

A Nikola Teszláról szóló előadást így kellene szemléltetni:

1. szemléltetés: Nikola Teszla arcképe. (Vetítógéppel több képet is bemutathatnánk; például Grácot, Prágát, Pestet, Párist, Newyorkot, ahol Teszla tanulmányait végezte.)

2. szemléltetés: Világtérképen szemléltetni Nikola Teszla tanulmányának útját, szülőfalujától munkásságának végállomásáig. (Térképet ott kellene használnunk, ahol vetítógép nincs.)

3. szemléltetés: A Nikola Teszla előtti kis villanytelep bemutatása, mellette pedig Teszla találmánya nyomán a hatalmas villanytelep képe, amelynek életre hívása a háromfázisú, magasfeszültségű áram feltalálásával vált lehetővé, mivel a nagyfeszültségű áramnál nem akadály a nagy távolság. Több száz kilométer távolságban is van ereje. Ily módon feleslegessé vált e kis villanytelepek építése egy-egy gyár mellett.

Ezzel természetesen korántsem merült ki a szemléltető eszköz felhasználása a jól megszervezett népegyetemeken. Az előadás népszerűsítésében is nagy jelentősége van a szemléltetésnek. Ahogyan a mozielőadások népszerűsíthetők képekkel, ugyanúgy a népegyetemi előadásokat is népszerűsíthetjük képek által. Ez nem ütközik nagy nehézségekbe, mert képes folyóiratokból és a propaganda vállalatból, fotóriportereinktől beszerezhetjük a szükséges képeket. Ezenkívül rövid szövegű kisebb rajzokat, térképeket, vázlatokat is könnyen készíthetünk. Minden nagyobb helységben, még falun is, van olyan kirakat, amely állandóan a népegyetemi előadások népszerűsítését szolgálhatná. Lehet üvegezett táblát is készíteni e célra. Bizonyos, hogy egy jól berendezett kirakat vagy tábla megtekintése után nagyobb érdeklődéssel menne el János bácsi, Julis néni, sőt még az ifjúsági vasútvonal építésén résztvevő ifjú is a népegyetemi előadásra, mert a képek néhol jobb agitátoroknak bizonyulnak, mint sok esetben a Népfront aktivistái, akik minden színezés nélkül, néhány szóban ismertetik csak a népegyetemi előadást, vagy még azt sem, csak bejelentik ki tart előadást és hány órákor kezd.

A népegyetemi előadások ilyen módon való megszervezése és előkészítése jelentős anyagi kiadással jár. Ez azonban ma már egyáltalán nem akadály. Kulturális és népművelési célokra van anyagi alapja minden üzemi csoportnak és minden parasztszövetkezetnek. Ezenkívül népbizottságaink költségvetésében is jelentős összeget irányoznak elő a kulturális és népművelési munka céljaira. Előfordul az is, hogy az előirányzott összeg nincs kimerítve. Ez nemcsak az üzemi csoportokban és a termelő szövetkezetekben, hanem más intézményekben is tapasztalható. A vajdasági kultúregyesületek szövetségének példája is bizonyítja ezt. Az elmúlt év zártakor az előirányzott összegből például több mint 2 millió dinár visszamaradt. Ez persze nem azt jelenti, hogy nem kell takarékoskodni. Ami azonban szükséges a népművelési munkához, azt be kell szerezni. Nemcsak a műkedvelő csoportok előadásainál van szükség különféle kellékekre, amelyek sok esetben 30—40.000 dináros kiadást jelentenek egy-egy előadás alkalmával, hanem a népegyetemi előadásokhoz is. Ha körülményekkel és kellő alapossággal akarjuk megszervezni a népművelő munkát falun, városban, akkor az előadón kívül másról is kell gondoskodni. Igyekeztünk kell felkelteni a dolgozó emberekben az érdeklődést népegyetemi előadásaink iránt, hogy ezzel is közelebb hozzuk a kultúra és tudomány vívmányainak megismerését. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha népegyeteinken meghonosítjuk a szemléltető eszközök állandó és rendszeres használatát.

E. GY.